

"גם לנשמה מגיע אוכל"

"קול אליה" גבעת זאב
רחוב קרית יערים 32
גבעת זאב

synagogue
"KOL - HLIY"

בית הכנסת
"קול אליה"

פרשת ויצא שנת תשפ"ב

BET MIDRASH
"BET - YOSEF"

1. התפלל פעמיים מנחה בטעות האם בתפלה השנייה יכול לצאת ידי חובת ערבית למרות שכיון למנחה? הוכח מפרשת השבוע!

בית המדרש
"בית יוסף"

BET MIDRASH
"OR - LAYSRIM"

2. איך יכול להיות שהשנים שעבד יעקב בשביל רחל היה נראה כימים אחדים הרי דבר שרוצים מאוד כל יום נראה כמו נצח?

בית המדרש
"אור לישרים"

LIBRARY

3. איך נשא יעקב את לאה כאשר הוא שנא אותה הרי הגמרא כותבת שבני אשה שנואה נקראים פושעים?

אוצר הספרים

KOLL STUDENTS

4. מטוס נוסעים שנחת במהלך השבת, האם מותר לצאת ממנו? הוכח מפרשת השבוע!

כולל אברכים

TORAH LESSON
CLASS

5. האם יעקב אבינו הניח אבנים מסביב לגופו כנגד חיות רעות?

שיעורי תורה

CHARITY
AND CHARITY
FOUNDATION

6. האם מותר לחתן אח קטן לפני אח גדול?

קרן
צדקה וחסד

7. מדוע ביקש יעקב מהקב"ה שהוא רוצה לחם לאכול ובגד ללבוש, והרי כל אחד יודע שלחם אוכלים ובגד לובשים?

8. כהן שקיבל חמש סלעים לפדיון הבן האם צריך להפריש מזה מעשר כספים?

9. אדם שנגנב לו כסף ואח"כ החזירו לו את הגניבה האם חייב לעשר עוד פעם מעשר כספים על הכסף שהושב?

10. מי שברח מבית הסוהר והמשטרה מחפשת אחריו האם יברך ברכת הגומל?

11. מי שהיה בבית סוהר במדינה אחרת כאשר יוצא ומגיע לארץ האם חייב לברך הגומל פעמיים? פעם אחת על היציאה מבית האסורים ופעם שנייה על הטיסה?

12. מדוע תיקנו לומר והוא רחום דווקא בתפילת ערבית?

13. האם אב מקנא בבנו או בנכדו כשיותר מוכשר ממנו?

14. האם אדם מקנא בתלמידו?

15. איך נכנס יעקב לביתו של לבן הרי אסור להיכנס לבית שיש שם עבודה זרה?

16. כשלא משלמים למורה משכורת בזמן האם מותר לו לאחר לשיעור? הוכח מפרשת השבוע!

ניתן לקבל את העלון בכל שבוע בהודעה ליוצא 052-8144488 יוסף ויצמן

התפלל פעמיים מנחה בטעות האם בתפלה השנייה יכול לצאת חובת ערבית למרות שכיון למנחה? הוכח מפרשת השבוע!

בשו"ע (שם) שבדיעבד אם התפלל תפלת ערבית מפלג המנחה ולמעלה יצא, גם אם מנהגו להתפלל תמיד מנחה עד הלילה, יש לומר דהיינו דווקא אם מתפלל אותה לשם תפלת מעריב.

וכן מפורש ברבינו יונה במסכת ברכות (דף י"ח) מדפי הרי"ף (ע"ב ד"ה דעבד) מובא גם בבית יוסף (סימן רל"ג ד"ה ומ"ש והוא שיעשה) שכתב מיהו בדעבד אם התפלל תפלת ערבית "בכוונה" לצאת מפלג המנחה ואילך יצא וכו' עכ"ל, והיינו כיון שהוא נוהג כמו רבנן, מפלג המנחה ואילך אינו זמן תפלת ערבית, על כן אינו יוצא ידי אותה תפלה רק בהתכוון לצאת תפלת ערבית כר' יהודה, וא"כ כשהתכוון גם בתפלתו השנייה שאחר פלג המנחה לשם תפלת מנחה, לא יצא בזה ידי חובת תפלת ערבית, אלא ששיטת הרבינו יונה בזה לאו כו"ע היא עיין בית יוסף (סימן רל"ג) שאחר שהעתיק דברי רבינו יונה כותב ועכשיו נהגו העולם להקל בכך אעפ"י שמתפללים תפלת מנחה אחר פלג המנחה לא נמנעו להתפלל ערבית ג"כ באותה שעה, ואף על גב דהוי תרי קולי דסתורן אהדדי אפשר שסומכים על מה שכתב הרא"ש בשם ר"ת דלענין תפלה הקילו וכן כתב ג"כ הרשב"א עיין ספר בית הבחירה לרבינו המאירי על מסכת ברכות (דף כ"ז ע"א) שדעתו כי דווקא ביום אחד אין ראוי לו להתפלל מנחה וגם ערבית אחר פלג המנחה אבל מיום ליום אין לחוש כלל ואין כאן משום תרתי דסתרי אהדדי דברבנן לא חיישינן ע"ש, לדבריהם גם מי שרגיל להתפלל מנחה אחר פלג המנחה, אם באיזה יום התפלל מנחה גדולה שפיר מתפלל באותו יום תפלת ערבית אחר פלג המנחה כי באותו יום הוי לדידה אחר פלג המנחה זמן תפלת ערבית לפי דעתם, א"כ בשאלה שלנו כיון שהתפלל מנחה גדולה נמצא באותו יום הוי אחר פלג המנחה זמן ערבית לגביה, וכיון שכן גם אם התפלל אז תפלת י"ח לשם מנחה שפיר יוצא בה ידי חובתו תפלת ערבית, כיון שהוא זמן תפלת ערבית דומיה התפלל ג' ראשונות לשם מוסף, שיכול לסיים התפלה בשל שחרית כמבואר בשערי תשובה ובמשנה ברורה כיון שהוא זמן תפלת שחרית. ומסיק: וכיון שהדבר תלוי במחלוקת, יעשה תנאי שאם לא יצא ידי תפלת ערבית בתפלה השנייה שהתפלל מפלג המנחה ומעלה לשם תפלת מנחה, אז תהיה תפלה זו שהוא מתפלל עתה לשם תפלת ערבית, ואם יצא בתפלה שניה ידי חובת תפלת ערבית אז תהיה תפלה זו לשם נדבה.

איך יכול להיות שהשנים שעבד יעקב בשביל רחל היה נראה כימים אחדים הרי דבר שרוצים מאוד כל יום נראה כמו נצח?

שנה או שנתיים, מגיד לך שכל כך היה אוהב את רחל, שעדיין נראה לו שהוא אונה את לבן, שנתן לו אשה יפה כזאת, בשביל עבודה מועטת.

עוד מתרץ הריב"א: אחר שהשלים יעקב השבע שנים שהיה בעיניו כימים מועטים מרוב אהבתו אותה. כאדם שטורח טורח גדול בעד אוהבו ודומה לו למעט מרוב אהבתו. וכן עקר שהרי כתוב מקרא זה אחר ויעבד עמו.

המהרי"ל דסקין (בפרשה) והגרצ"פ פרנק בהר צבי (בפרשה) מתרצים: על פי מה שמובא ברמ"א (אע"ה סימן נ"ה ס"ק א) בשם הראשונים שארוס וארוסתו לא ידורו בבית אחד לפני נישואיהם, משום שיש לחוש שיקוצו זה בזה ויבואו לידי שנאה מחמת שרואים

"ויצא יעקב מבאר שבע וגו' ויפגע במקום" (כח י).

נאמר בגמרא במסכת ברכות (דף כו ע"ב) יעקב תקן תפלת ערבית שנאמר ויפגע במקום וילן שם ואין פגיעה אלא לשון תפילה.

יש לחקור מי שהתפלל בטעות פעמיים מנחה ואחד לאחר פלג המנחה האם בתפלה השנייה יכול לצאת חובת ערבית אף על פי שכיון למנחה או דילמא כיון שכיון בתפלה זו לצאת חובת מנחה אינו יכול לצאת חובת מעריב.

הנה בשו"ת בצל החכמה (חלק ה' סימן כב) נשאל מאדם שמנהגו להתפלל תפלת מנחה לאחר פלג המנחה רק באותו יום בגלל שהיה בדרך אירע שהתפלל מנחה גדולה, שוב שכח כי התפלל כבר ומחמת הרגלו התפלל עוד פעם תפלת מנחה לאחר פלג המנחה, ונשאל האם בתפלת מנחה זו השנייה שהייתה אחר פלג המנחה יצא ידי חובת תפלת ערבית כמו שמבואר במרן השולחן ערוך (או"ח סימן רל"ג סעיף א) שאם בדעבד התפלל ערבית מפלג המנחה ולמעלה יצא, או דילמא כיון שהתפלל תפלה זו שלאחר פלג המנחה לשם תפלת מנחה אינו יוצא בה ידי חובת תפילת ערבית.

והשואל רצה לפשוט זו: מהא דאיתא בשערי תשובה (סימן תכ"ב סק"ג) מובא במשנה ברורה (סימן תכ"ב ס"ק ד) שאם שכח לומר יעלה ויבא בתפלת שחרית דראש חודש ואחר שכבר התפלל ג' ראשונות על דעת להתפלל מוסף, נזכר שלא אמר יעלה ויבא בשחרית יסיים התפלה בשל שחרית ואח"כ יתפלל מוסף, הרי דג' הראשונות אף שהתפלל אותן לשם מוסף עולות לו לתפלת שחרית, וא"כ ה"ה כאן היה ראוי לומר שתפלת מנחה השנייה אף שהתפלל אותה לשם מנחה תעלה לו לתפלת ערבית, שהרי גם כאשר התכוון לתפלה זו יוצא בה ידי חובה תפלה אחרת.

ודחה זאת הבצל החכמה: דשאני התם שהתפלל ג' ראשונות לשם תפלת מוסף בזמן שהיה ראוי גם לתפלת שחרית, ולהכי שפיר סבירה ליה שיכול לסיים התפלה בשל שחרית, אבל בשאלה דידן שהתפלל תפלת מנחה מפלג המנחה ומעלה, דמבואר בדברי מרן השו"ע (סימן רל"ג סעיף א) שמי שנוהג כרבנן להתפלל מנחה עד הלילה שוב אינו יכול להתפלל ערבית מפלג המנחה ולמעלה, וממילא מאחר שמנהגו להתפלל תמיד מנחה אחר פלג המנחה, לא הויה לגבי דידיה מפלג המנחה עד הערב זמן תפלת מעריב, על כן אין להחשיב תפלה זו לתפלת מעריב לצאת בה ידי חובת אותה תפלה. ואע"ג דמבואר

"ויעבד יעקב ברחל שבע שנים ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אותה" (כ"ט כ).

והקשו החזקוני, והריב"א, ובפענח רזא, והחיד"א, והמהרי"ל דסקין: דאיפכא מסתברא דבדרך כלל דבר שמאוד אוהבים ורוצים כל יום שעובר ואין את זה כמו אלף שנה, אם כן לכאורה הויה גרעותא שאפילו שעבר שבע שנים זה נראה ליעקב כמו ימים אחדים. הריב"א (על התורה) מתרץ: אלו שאל מתחלה לבן ליעקב ק' שנים ברחל מרוב אהבתה היה עובדם ולכך היו בעיניו השבע שנים כימים אחדים כאדם הרוצה לקנות מקח מן השוק ומרוב תאוותו דומה ששוה יותר ממה ששמים אותו. וכן כתב בבכור שור בפרשתו ויהיו בעיניו כימים אחדים שלא תתמה למה אמר שבע שנים, היה לו לומר

תדיר זה את זה, לכן מדגישה התורה כאן קדושתו של יעקב אבינו שאף על פי שדר שבע שנים בבית אחד עם רחל לפני נשואיהם לא נשתנה אהבתו והיו בעיניו כימים אחדים בלבד וזה בגלל עוצם קדושתו שהיה כולו קודש לה'.

בבאר מים חיים מתרץ: שמחמת האהבה שאהב יעקב את רחל עבד כל השבע שנים עבודה שלימה בשלימות הלב באהבה ובחשק נמרץ כאילו לא היה עובד בעדה כי אם יום אחד בלבד שבוודאי היה עוסק ביום הזה במלאכה בשלימות רב מהחשק שיגיעו בסוף היום, כן כל ימי השבע שנים כולם היו ימים אחדים כאילו לא עבד כלל אתמול ולא יעבוד למחר כי אם יום הזה בלבד אשר עבודת יום אחד בלבד בשביל עסק גדול כזה ודאי הוא בכל השלימות.

ובבאר מים חיים מתרץ: שירא יעקב שלא יעליל עליו לבן לומר שלא

איך נשא יעקב את לאה כששנא אותה הרי הגמרא כותבת שבני שנואה נקראים פושעים?

"וירא ה' כי שנואה לאה" (כט לא).

ומקשים הראב"ד (בספר בעלי הנפש מובא בבית יוסף או"ח סימן ר"מ) וכן הלבוש (או"ח סימן ר"מ): כיצד היה מותר ליעקב להתחתן עם לאה, והרי מבואר בגמרא במסכת נדרים (דף כ"ב) דמי שדר עם אשה שנואה על בניו נאמר והמורדים והפושעים, אם כן איך היה מותר ליעקב לגור איתה?

ויש לתמוה על קושיית הראשונים: מה הקושיה הרי בגמרא במסכת בבא בתרא (דף קכ"ג ע"א) פריך על הפסוק וירא ה' כי שנואה לאה, מאי שנואה, אילמה שנואה ממש, אפשר בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתוב, בגנות צדיקים דבר הכתוב, אלא ראה הקדוש ברוך הוא ששנואים מעשה עשו בפניה, ויפתח את רחמה, חזינן להדיה מהגמי דח"ו דלאה הייתה שנואה.

וכן כתב להדיה המהרש"א במסכת נדרים (דף כ"ב) הא דלא תקשי ליה נמי אבני שנואה דכתיב כי שנואה לאה גוי הא אוקמוה בגמרא ששנואים מעשה עשו ולא שהייתה שנואה ליעקב.

ומצאתי שהחיד"א בספרו ברכי יוסף (אורח חיים סימן ר"מ) הקשה קושיה זו על קושיית הראשונים: ומתרץ ואפשר דהראב"ד כיוון על מה שאמרה לאה עצמה כי שנואה אנכי בראשית כ"ט ל"ג והגמרא קאי על הכתוב וירא ה' כי שנואה לאה, ומשו"ה פריך דהכתוב לא דיבר בגנות בהמה טמאה, וכי' ומשני דכוונת הכתוב ששנואים מעשה עשו בפניה, וסבירה ליה להראב"ד דהא דאמרו רז"ל היינו דווקא במאי דכתיב וירא ה' כי שנואה לאה, אבל במה שהיא עצמה אמרה כי שמע ה' כי שנואה אנכי, הדברים כפשטן, ומשו"ה משני הראב"ד שינויי אחרוני, זה אפשר ליישב בדוחק, ומ"מ לא איפרק דכיון דרז"ל אמרו וירא ה' כי שנואה לאה דפירושו דשנואין מעשה עשו בפניה, הכא נמי נימה דגם היא אמרה כי שמע ה' כי שנואה אנכי, וכוונתה שאני שונאת מעשה עשו, ואולי לשון כי שנואה אנכי משמע להראב"ד כפשטו, דברישה כשילדה ראובן אמרה כי עתה יאהבני אישי, וכשראתה שילדה שנית אמרה כי שמע ה' כי שנואה אנכי, ולא כאשר דמיתי וחשבתי שבלידת ראובן יאהבני, אך מאי דדייקין

עבד כראוי על כן עבדהו עבודה שלימה יותר משאר פועלים כי הן נודע זמן עבודת הפועלים הוא מעת יציאת השמש על הארץ עד שקיעתה כמאמר הכתוב תהלים (ק"ד כ"ב כ"ג) תזרח השמש וגו' יצא אדם לפועלו, וכמאמר חז"ל בגמרא במסכת בבא מציעא (דף פ"ג ע"ב) וכך נפסקה הלכה בשולחן ערוך חושן משפט (סימן של"א ברמ"א) אבל הוא העיד על עצמו: "גונבתי יום וגונבתי לילה הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה ותדר שני מעיני" מה שאין שום פועל עושה כן כדי שלא יהיה שום מקום להרמאי לבוא עליו ברמאותו, ולזה אמר ויהיו בעיניו כימים אחדים פירוש כאילו התאחדו הימים זה בזה ונעשו יום אחד ארוך כי לא היה לו מנוחה גם בלילה כשאר פועלים רק עבד תמיד בכל השבע שנים כאילו היה יום אחד ממש בלי הפסק לילה ומנוחה ושינה ונעשו הימים אחדים זה בזה.

בעניותין עוד על תירוץ ראשון דהראב"ד דמוכרח שאין האמת אתה, דכתיב ויאהב גם את רחל מלאה, מכלל שאהב לאה, אכתי קשה, והכתוב בא ללמד להורות שלא יראה חיבה יתירה לאחת מהן, דזה מחליש דעתה, ותסבור האחרת שהוא שונאה, אבל לעולם דלא הייתה שנואה, כדכתיב גם את רחל, והיא שאמרה כי שנואה אנכי, לא כיונה לאמת, או שמא לאו שנואה ממש קאמרה, אלא לגבי רחל. ובאליה רבה (סימן ר"מ) כתב ליישב את התמיה שיש על הראשונים שלא ראו את דברי הגמי: וז"ל דנראה לעני"ד דאף לפי הגמרא דשנואה מעשה עשו, מ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו דשנואה ממש אלא דהכתוב לא היה מדבר בגנותה אי לאו נמי דשנואה מעשה עשו, ועוד דהא לר' אלעזר לא דרשינן כי שנואה אלא כפשוטה כדמשמע מפירוש רש"י שם להדיה, וכן פירש במדרש רבה (ב"ר עא א) כי שנואה לאה שהכל שונאים בה.

ר' חיים פלטיאל (אחד מן הראשונים בפרשה) מתרץ: הא דכתיב כי שנואה לאה הכוונה שהייתה שנואה בנישואים ששנאה יעקב מלישאנה לפי שהיה ירא מעשו שהיו אומרים בני אדם שני בנים לרבקה ושתי בנות ללבן הגדולה לגדול והקטנה לקטון והיה ירא שמא יאמר לו עשו למה לקחת אשתי וא"כ הביאה הראשונה הייתה דרך חיבה.

ועוד אפשר לומר: ע"פ מה שכתב הרמב"ן בשם הרד"ק, וכן כתב ברבינו בחיי שתי נשים שהאחת אהובה מאד תקרא השנייה שנואה כנגדה, כמו שאמר ויאהב גם את רחל מלאה, לא ששנאה, והייתה בושה בדבר וראה אלוהים את עניה, לפי זה אתי שפיר דלאה באמת לא הייתה שנואה.

עוד אפשר לתרץ: ע"פ מה שכתב האור החיים הקדוש בשם המדרש רבה (פרשה ע"א) אמרו שנואה שהיו אומרים זו אשתו של שונא שהוא עשו דכתיב מלאכי א' ואת עשו שנאתי, ותקרא על שמו, וכפי זה אם לא היו לה בנים היו מצדיקים הדברים כי לא בת זוגו של יעקב, לזה ויפתח רחמה, לפי זה אתי שפיר דלא הייתה שנואה.

מטוס נוסעים שנחת במהלך השבת, האם מותר לצאת ממנו? הוכח מפרשת השבוע!

ומכאן שיעקב אבינו תיקן תפילת ערבית. וכותב החתם סופר שהיום שיעקב אבינו הגיע להר המוריה היה בערב שבת, וא"כ תפילת ערבית זו הייתה תפילת ליל שבת. וממשיך

"וַיִּפְגַּע בְּמִקְוֵם וַיִּלָּךְ שָׁם כִּי בָּא הַשָּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמִּקְוֵם וַיִּשֶׂם מִרְאֵשֶׁתָּיו וַיִּשְׁכַּב בְּמִקְוֵם הַהוּא" (כח יא).

מובא בגמרא במסכת ברכות (דף כו ע"ב) שיופגעו זה לשון תפילה,

שם שלפייז מה שנאמר בהמשך (כט א) "וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו וַיֵּלֶךְ אַרְצָה בְּנֵי קֶדֶם" היה זה ביום השבת, וכיצד הלך בשבת מחוץ לתחום.

אלא שיעקב קפץ ע"י שם המפורש (וראה בתפארת יהונתן וכן מובא בשם הגרי"ז שמהמילים "וישא יעקב רגליו" משמע שכאן לא הייתה לו קפיצת הדרך אלא הלך ברגליו ממש) וכיון שאין תחומים למעלה מעשרה טפחים, לכן לא היה לו איסור ללכת חוץ לתחום, ע"כ.

ויש להעיר שאף אם אין תחומים למעלה מעשרה, אולם לגבי העובר מרחק של יותר מ"ב מיל יש להחמיר אף אם עבר בקפיצת הדרך ע"י שם המפורש, כמבואר ברמ"א (או"ח סי' ת"ד סעיף א) וז"ל: מיהו אם היה הולך בדרך זה או ע"י קפיצת שם מתוך י"ב מיל חוץ ל"ב מיל אזלינן לחומרה למ"ד תחומים י"ב מיל הוי דאורייתא.

וכאן אמנם יעקב קפץ על ידי שם המפורש, אולם מהר המוריה עד

האם יעקב אבינו הניח אבנים מסביב לגופו כנגד חיות רעות?

יעקב, ולכן לא הזכיר מאותו ההיקף שסביב גופו כי לא היו מריבות זו עם זו. והעניין הזה דומה לשרי המלך הקרובים לו, ונתן כבוד לאחד מהן, חבריו מתקנאים בו, אבל אותן שהן עבדיו ולא שרים אין מתקנאים באותו שר שנתן לו המלך כבוד, כן הוא באלו האבנים, אותם שהיו סביב ראשו יש להם כבוד יותר מן האבנים שסביב גופו ואין שייך קנאה אלא במי שהוא בסוג שלו, כמו שאמרו 'כלם חכם מקנא אלא בחכם כמותו', ע"כ.

ובמשכיל לדוד (לרבי דוד פארדו) כתב על שאלה זו: נ"ל דידוע דמרזב הוא שם צינור קטן שיוצא מן המזחילה דהיינו צינור שסביב כל הגג ובסופו יוצא המרזב, כנראה ממשנה פ"ג דבבא בתרא (דף נח ע"ב) וא"כ לא שייך שם מרזב עד שיהא שם המזחילה שממנה יוצא המרזב, ובאמרו מרזב' ממילא שיש שם גם מזחילה.

והכא נמי עשה כמו חומה גדולה ורחבה סביב סביב כל גופו דהיינו כדמות מזחילה, וממנו יוצא מחיצה קטנה וקצרה סביב ראשו דמות מרזב שיוצא מן המזחילה.

ולא הוצרך רש"י להזכיר בפירוש אותן שסביב גופו דכבר רמזו באמרו מרזב דלא שייך מרזב אלא כשיש שם מזחילה. ומשום הכי החילו מריבות, היינו אותן שבמרזב עם אותן שבמזחילה שגם אותן שסביב גופו היו אומרות כל אחת עלי יניח וכו', כלומר אני רוצה שעלי, כלומר בשבילי תבוא מנוחה לצדיק על ראשו, כלומר לצד ראשו שהוא צד החשוב, ויניח לשון מנוחה ולא לשון הנחה שהרי הוא לא הניח ראשו לשום אבן, מיד עשאן הקדוש ב"אבן אחת ע"כ.

ע"פ דבריו של הסבא מקלם (אור רש"י פ' ויצא עמ' קעא) ניתן אף ליישב הערה זו, שהקשה שם, האם האבנים ששם יעקב סביב ראשו היא שמירה טובה, והלא החיות יכולות לסתור את האבנים, אלא ודאי עשה בדרך הטבע למעט בנס, ע"כ. ולפי דבריו אפשר לומר שכיון שהיה זה בגדר עשיה מועטת טבעית כדי למעט בנס, א"כ הסתפק בראשו לבד ולא הניח אבנים מסביב לכל גופו.

ובספר משכיות כסף (להרב אברהם פייער זצ"ל לעמבערג תרס"ה פרשת ויצא עמוד לא) על פי דברי הכתב סופר שהקשה מדוע יעקב אבינו ע"ה הצדיק שבוודאי היה בוטח בקב"ה בכל לבו, היה ירא מחיות רעות, וכותב: שכיון שהשביע את עשיו על מכירת הבכורה, כמו שאמר השבעה לי וישבע לו, ועשיו היה מתחרט על המכירה

"וַיִּפְגַּע בְּמִקוֹם וַיֵּלֶךְ שָׁם כִּי בָּא הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמִּקוֹם וַיִּשֶׂם מִרְצָתָיו וַיִּשְׁכַּב בְּמִקוֹם הַהוּא" (כח יא).

וכתב רש"י: וישם מראשותיו. עשאו כמין מרזב סביב לראשו, שירא מפני חיות רעות, התחילו מריבות זו את זו, זאת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו, וזאת אומרת עלי יניח, מיד עשאן הקב"ה אבן אחת, וזהו שנאמר ויקח את האבן אשר שם מראשותיו.

ומקשים המפרשים, שאמנם הגן יעקב על עצמו ששם את האבנים מסביב לראשו, אולם גם שאר גופו צריך הגנה ומדוע לא שם אבנים אף סביב לגופו.

וכתב הט"ז (בספרו דברי דוד עה"ת) שבאמת הקיף גם את כל גופו באבנים מפני חיות, ומה שרש"י מביא דווקא מראשותיו דהיינו מסביב לראשו, משום שהיה שם חידוש שהתחילו האבנים מריבות זו עם זו, שכל אחת שהייתה סביב לראשו הייתה רוצה להיות תחת ראשו ממש ונעשו אבן אחת, משא"כ האבנים שסביב גופו לא היה בזה חידוש כי הם היו רחוקות מהראש גם בתחילה ע"י הסידור של

וביקש להרוג את יעקב, ומאחר שביטל את המכירה עבר על שבועתו, ואחז"ל במס שבועות שבאופן זה אף המשביע עשה עבירה, ואמרו חז"ל שחיה רעה באה על שבועות שווא, ולכן פחד יעקב מאחר שעשו עבירה על השבועות, וייענש מחיות רעות, לכן שם אבן מראשותיו. ועל פי זה כתב בעל המשכיות כסף שכיון שאיתא בספרים שכל רושם

האם מותר לחתן אח קטן לפני אח גדול?

חטא ועוון ניכר בצורת האדם על פניו, לכן כדי להישמר מחיות רעות עשה יעקב כמין מרזב סביב לראשו שלא יסתכלו בפניו וירגישו רושם מהחטא, ולשמירת גופו לא היה צריך תקנה כי נכון לבו בטוח שלא ישלוט שום דבר רע על גופו כי הוא איש תם.

"ויואמר לבן לא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה" (כס כו). יש לחקור האם קימ"ל להלכה כן שאסור לחתן בת קטנה קודם הגדולה, ואם פסקינן כן האם דווקא בבנות האיסור, או דילמא גם בבנים יש איסור להשיא הקטן קודם הגדול.

כיבוד אח הגדול, אי"כ לפי מה שכתבו בשו"ת הלכות קטנות (ח"א סימן קכ"ו), וכן בשו"ת שבות יעקב (ח"א סימן ע"ו) דהא דחייב לכבד את אחיו הגדול, היינו דווקא הבכור אבל שאר אחיו הגדולים אין צריך לכבד, לפי זה יהא מותר להינשא לפני אחיו הגדול שאינו בכור, אבל מסיק דבשו"ת חת"ס (ח"ו סימן כ"ט) חולק וסבירה להו דגם באח הגדול שאינו בכור צריך לכבדו, אי"כ אסור לאח הצעיר להינשא לפני כל אח גדול, אע"פ שאינו בכור.

הנה הרשב"ם בגמרא במסכת בבא בתרא (דף קכ ע"א ד"ה להלן) כתב שבנות צלופחד נישאו לפי סדר גילן, כדברי לבן הארמי לא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה, אם כן משמע שפסקינן כן.

אבל יש לדון: אם יש איסור להינשא לפני אחותו הגדולה, לפי מה שכתב בשו"ת שבות יעקב ח"א סימן ע"ו דליכא חיוב לכבד אחות הגדולה, ואע"פ שבמדרש בפרשתן איתא שרחל מיתה מפני שדברה לפני לאה, זה לא משום כיבוד, אלא משום דזה בזיון לדבר לפני מי שגדול ממנו אפילו אינו אחותו אבל כיבוד אחות הגדולה אין מחויב, וכן כתב במהר"ם שיק על המצות (מצוה ל"ג), ועיין בשו"ת שאילת יעקב (ח"א סימן פ"ב) לפי זה יהא מותר לאח קטן להינשא לפני אחות הגדולה כיון דאינו חייב לכבדה, וחייב בפרו ורבו מדוע ימתין. ומסיק: דבברכי יוסף (יו"ד סימן ר"מ) צדד דגם באחות הגדולה יש חיוב כיבוד, וגם מסתבר כן כיון דכל הטעם דכיבוד אח הגדול הוא משום דהוא ענף מכיבוד אב שהוא נהנה שהקטנים מכבדים את הגדולים וזה שייך נמי באחות, אם כן אסור לאח קטן להינשא קודם אחותו הגדולה.

וכן משמע בתוספות במסכת קדושין (דף נ"ב ע"א ד"ה והלכתא) שכתבו בשם רבינו תם דמי שאמר בתך מקודשת לי, ולא פירש איזהו, יש לנו לומר דקידשה הגדולה, משום דלא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה, רואים שהלמוד הוא למוד ודין גמור, ואף על גב דאין למדים מקודם מתן תורה, מכל מקום דבר מסתבר למדים אף מקודם מתן תורה.

אבל: ה"מ שאסור לאח קטן להינשא קודם אח הגדול, דווקא כשאינו רוצה ואינו מוחל על כבודו, אבל אם האח הגדול מוחל על כבודו, בוודאי אין שום איסור בדבר דגם אב שמחל על כבודו כבודו מוחל וכדאיתא במרן השולחן ערוך (יו"ד סימן ר"מ ס"ק י"ט)

ובשו"ת גנזי יוסף (סימן ק"ב) הקשה: איך ילפינן דאסור להשיא הקטנה לפני הבכורה מדברי לבן שאמר כן, הא יעקב אמר להיפך שכן רוצה להתחתן עם הצעירה, ואיך מניחים את דברי יעקב מפני דבריו של לבן?.

ובשו"ת מהרש"ם (ח"ג סימן קל"ו) כתב דכל האיסור שלא להשיא אח קטן קודם אח גדול, הויה רק מילתא דחסידות, ורק בבי' בנות אבל בן ואחות בוודאי שמותר הבן להתחתן קודם כיון דהוא מצווה בפרו ורבו.

ותירץ: דאפשר כיון שבשני אחיות נתגירו, ומשום כן היה מותר להתחתן עם שני אחיות כמבואר במהרש"א בגמרא במסכת יומא (דף כ"ח ע"ב) אם כן אפשר דהקורבא לגבי שיהיו שני אחיות לענין זה נמי בטיל, לכך היה מותר להתחתן עם ב' אחיות.

וכן בשו"ת אגרות משה (אה"ע ח"ב סימן א) כותב דדווקא אם שני האחים כבר באו בקשרי שידוכים, אז צריך לעשות הנשואים של הגדול קודם, אבל אם הגדול אינו בקשרי שידוכים מותר לקטן להינשא לפניו.

ובשו"ת אבני חפץ (סימן כ"ה) כתב דאע"ג דהסוגיא דב"ב מיירי בבנות צלופחד וניתן היה לומר שעל בנות בלבד להקפיד שלא להינשא לפני אחיותיהן המבוגרות מהן, אך בנים צעירים לא ימנעו מכך, מאחר שהם מחויבים במצוות פרו ורבו, מכל מקום מאחר שההמתנה לאח המבוגר נובעת מן החובה לכבדו, ממילא הנמנע מן הנשואים מחמת כך נחשב כאנוס, וכמו שכתבו התוספות במסכת שבת (דף ד' ע"א ד"ה קודם) דאם לא היתרו לרדות לא מחייב סקילה כיון שמניח לרדות ע"י מה שאנו אוסרים לו.

ובשו"ת דברי יציב (אע"ה סימן ט) כתב שבת צעירה שיש לה עכשיו שידוך טוב עם בחור ת"ח בוודאי יכולה להינשא לפני אחיו.

ודן: דלפי מה שכתב דכל הטעם האיסור שאסור להקדים הוא משום

מדוע ביקש יעקב מהקב"ה שרוצה לחם לאכול ובגד ללבוש הרי כל אחד יודע שלחם אוכלים?

אפשר לומר על פי מה שכתב ברבינו בחיי על פסוק הנ"ל דזאת שאלת הצדיקים מאת השם, לא ישאלו המותרות רק הדבר ההכרחי בלבד שאי אפשר לו לאדם שיחיה בלעדיו, ובידוע כי נטיית אדם אחר בקשת המותרות הוא גורם לו מהומות רבות, ועל כן כל איש ירא את השם ראוי לו שיהיה שמח בחלקו ושיסתפק במעט, ושלא יתאוה

"אם יהיה אלוקים עמדי ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש." והקשו רבינו בחיי, ובהפלאה על מסכת כתובות (דף ק"א ע"ב) ובחתם סופר: מדוע ביקש יעקב ופירט להקב"ה שרוצה לחם לאכול ובגד ללבוש הרי כל אחד יודע שלחם אוכלים ובגד לובשים, לא היה לבקש רק לחם לאכול ובגד ללבוש.

המותרות, וייטב לבו ביראת השם, ולכן פירט שאינו צריך לחם לעשות מסחר וכן הבגדים.

ובהפלאה על מסכת כתובות (דף קי"א ע"ב) תירץ: ע"פ מה דאמרין בגמרא במסכת כתובות (דף קי"א ע"ב) עתידה הארץ שתוציא גלוסקאות וכלי מילת וכו', דהכוונה מפני שכל מה שמתייגע האדם כעת בפרי הארץ עד שמתקנו שיהיה ראוי לאכילה, הוא מפני שנתקלקלה האדמה ע"י חטא אדם הראשון ונגזר עליו בראשית ג' י"ט בזיעת אפיקך תאכל לחם, להיות לו כמה יגיעות, ולעתיד שיתוקן חטא אדם הראשון ויבולע המוות לנצח, ממילא תתבטל הקללה ההיא ותוציא גלוסקאות וכלי מילת, שהמזון ומלבוש יהיה נגמר ולא נצטרך שום תיקון וזה היה שאלת יעקב אבינו ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש, היינו שיתוקן חטא אדם הראשון ולא יצטרך ליגיעת

כהן שקיבל חמש סלעים לפדיון הבן האם צריך להפריש מזה מעשר כספים?

הנה באמרי אמת (בלקוטים הלכות פדיון הבן הביא) שציידד לומר דכהן אינו חייב להפריש מעשר כספים מהחמש סלעים שמקבל בפדיון הבן, דכיון שהתורה זיכתה לו מעות אלה הם שלו. אמנם בעל האמרי אמת השיב לו: דאעפ"כ חייב במעשר כספים, דהויה כמו כל כסף שמרוויח שצריך להפריש.

"וכל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך" (כח כב).

והכתב התוספות על התורה בשם מדרש בפרשה: מכאן ילפינן דיעקב תיקן מעשר כספים. יש לחקור כהן שקיבל חמש סלעים לפדיון הבן האם צריך להפריש מזה מעשר כספים או דילמא אינו צריך להפריש מזה כיון שזה כסף שהתורה זיכתה לו.

אדם שנגנב לו כסף ואח"כ החזירו לו את הגניבה האם חייב לעשר עוד פעם מעשר כספים?

וכן כתב בספר וישמע משה (חלק ב' עמוד רל"ד) מביא שהגרי"ש נשאל באחד שנגנב ממנו סכום אדיר כמיליון דולר ואחר כמה ימים נמצא הגנב האם חייב להפריש עוד פעם מעשר כספים, כיון שהכסף כבר לא היה אצלו ועכשיו הרוויח מיליון דולר או אין צריך, כיון שעל כספים אלו כבר הפריש מעשר כספים. ומסיק: שאין צריך להפריש עוד הפעם מעשר כספים, וזה דווקא אם לא נתייאש מהכסף שאז לא פקע הכסף מרשותו, אבל אם נתייאש צריך לעשר עוד הפעם, שאז פקע הכסף מרשותו, והויה כמו כסף חדש, וכן כתב בשו"ת ציץ אליעזר (ח"ו סימן כ"ז).

יש לחקור אדם שנגנב לו כסף ואחר כך החזירו לו האם צריך להפריש מעשר כספים עוד הפעם.

הנה בספר חסידים (סימן קמ"ד) כתב וז"ל גדול הפרשת מעשר שאמר הקב"ה בחנוני נא בזאת לתת לעניים מעשר מכל אשר ירוויח אדם הן בריבית הן להשכיר את עצמו הן מכל דברים אשר בא ליד אדם בריווח אם מצא גניבה או הביאו לו גניבה צריך לעשר ולהפריש כאשר נכתב בפסוק.

והכתב בפירוש מקור חסד לגאון רבי ראובן מרגליות שכוונת הספר חסידים אם מצא מה שנגנב ממנו או שהחזירו לו הגניבה אחרי שהתייאש הויה כריווח וצריך להפריש מעשר משוויו לצדקה.

מי שברח מבית הסוהר והמשטרה מחפשת אחריו האם יברך ברכת הגומל?

סוף יצא מבית האסורים או דילמא אינו מברך כיון שהמשטרה מחפשת אחריו.

הנה בספר למנצח לדוד לגאון רבי דוד פראדו זצ"ל על מסכת ברכות (דף נד ע"ב) כתב שאפילו מי שברח מבית האסורים ואפשר שירדפו אחריו ויגיהו ויענישו על זה, מכל מקום באותה שעה מיהא ניצול מבית האסורים וצריך לברך ברכת הגומל.

אבל החיד"א בספרו שיורי ברכה (סימן רי"ט ס"ק א) כתב שמי שברח מבית האסורים אינו מברך הגומל, כיון שמחפשים אחריו, וכן פסק בספר כף החיים (או"ח סימן רי"ט), וכן פסק מו"ר מרן הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל בספרו חזון עובדיה (הלכות ברכות הודאה עמוד שני"ט).

ולכאורה יש לתלות שאלה זו במחלוקת הפוסקים לגבי מי שיצא מהכלא והוכנס למעצר בית האם יברך ברכת הגומל כשיצא מהכלא, א"כ ה"ה הכא, אבל יש לדחות דאף לשיטות ששם מברך, מ"מ כאן בכל רגע הויה בסכנה לחזור למצב הקודם, וכן יש לדחות

"הפעם אודה את ה'" (כט לה).

כתב מרן השולחן ערוך (או"ח סימן רי"ט) דהיוצא מבית האסורים מברך ברכת הגומל.

ובפוסקים כתבו דבר נפלא: שלכן צריך לעשות לכתחילה ברית בעשרה אנשים, משום שהתינוק יצא מבית האסורים וצריך להודות בפני עשרה כמו שמבואר בגמרא במסכת ברכות (דף נ"ד ע"ב) ולכך אומרים הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו, כך כתב בדרכי משה (יו"ד סימן רס"ה בשם הגהות אלפסי וכן בספר מטה משה בסוף הספר דיני מילה אות ט).

נחלקו הפוסקים האם בכל בית סוהר שהוא כלוא מברך הגומל כשיצא או דילמא רק כשהיה כלוא על עסקי נפשות.

ולענין הלכה: הכריע הביאור הלכה (או"ח סימן רי"ט) שאדם הנוהג כבני עדות המזרח יברך על כל חבישה, ואשכנזי לא יברך רק כשהיה חבוש על עסקי נפשות.

יש לחקור אדם שברח מבית הסוהר האם מברך הגומל כיון שסוף

מי שהיה בבית סוהר במדינה אחרת כשיוצא ומגיע לארץ האם חייב לברך הגומל פעמיים?

לפי שנוסח ברכת הגומל הוא אחד על כולו, ולכן הסברה נותנת לברך על כולו ברכת אחת.

ובעיקרי הד"ט (או"ח סימן י' ס"ק א) וכן בספר מגן גיבורים (או"ח סימן רי"ט) תמה על דבריו: מהא דקימ"ל בדברי מרן השולחן ערוך (או"ח סימן ז' ס"ק ג) מי שהטיל מים והסיח דעתו מלהטיל מים ואח"כ נמלך והטיל מים פעם אחרת צריך לברך פעמיים ברכת אשר יצר חזינן דברכה אחת אינו עולה לו לכאן ולכאן הי"נ נימה דאין ברכת הגומל אחת עולה לו לכאן ולכאן.

ובמשנה ברורה (או"ח סימן ז) הביא שהרבה פוסקים חולקים, וסבירה ליה דלא צריך לברך ב' פעמים אשר יצר, וכן נקטינן להלכה, אם כן גם הפרי הארץ יסבור כמותם.

ולעניין הלכה: מי שנתחייב לברך הגומל כמה פעמים די לו בברכה אחת, וכמו שקרבן תודה היה יכול להביא קרבן אחד על כמה דברים, כך פסק הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל (מובא בספר וישמע משה חלק ב' עמוד פ"ג), וכן פסק מרן הגאון רבנו עובדיה יוסף זצ"ל בספרו חזון עובדיה (הלכות ברכות הודאה עמוד שני"ב).

מדוע תיקנו לומר והוא רחום דווקא בתפילת ערבית?

איברי תמיד הערב קרבים בליל שבת דכתיב (במדבר כ"ח י) עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת וכן ביום טוב ולכן תקנו לומר והוא רחום בתפלת ערבית מה שאין כן בשחרית ומנחה לפי שבאותן תפלות היו מקריבים תמידים והיו מכפרים ובתפילת ערבית אין מי שיכפר ותקנו בה לומר והוא רחום.

עוד מתרצים שבולי הלקט (ענין תפילה סימן מ"ט בשם רבינו שלמה) ובספר הפרד"ס לרש"י (עמוד יד): לפי שהיו החוטאים נוהגים ללקות בין מנחה למערב ומיד לאחר שלקה מבקשים אנו עליו רחמים וסליחה.

עוד מתרצים שבולי הלקט וספר הפרד"ס: שכל היום אדם חוטא ולערב צריך לו לומר והוא רחום.

הפרי מגדים (אורח חיים משבצות זהב סימן רל"ז) מתרץ: כי לילה זמן קטרוג וקודם תמיד השחר שיכפר מבקשים שיכפר ה'.

האם אב מקנא בבנו או בנכדו כשיתור מוכשר ממנו?

מעין, קאמרה ליה וברש"י ומעין כיסאך ולא גדול ממש ופליגא דרב יוסי בר חוני, דאמר רב יוסי בר חוני בכל אדם מתקנא, חוץ מבנו ותלמידו, בנו משלמה וכו', אם כן רואים מדברי הגמרא שיש מחלוקת האם אדם מתקנא בבנו.

הנה הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א בספרו דרך שיחה (פרשת חיי שרה) הקשה על זה: מהא דאיתא בגמרא במסכת בבא קמא (דף צ"ב ע"ב) אמר ליה רבא לרבה בר מרי, מנא הא מילתא דאמרי אינשי שיתין תכלי מטייה לכא דקל חבריה שמע ולא אכל, אמר ליה דכתיב מלכים א' א' ו' ולי אני עבדך ולצדוק הכהן ולבניהו בן יהוידע ולשלמה עבדך לא קרא"א לך את אמרת מהתם, ואנא אמינא מהכא (בראשית כ"ד) ויבאה יצחק האהלה שרה אמו ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאהבה וינחם יצחק אחרי אמו, וכתיב בתריה בראשית כ"ה ויוסף

יש לחקור מי שהיה בבית סוהר במדינה אחרת כשיוצא ומגיע לארץ האם חייב לברך הגומל פעמיים אחת משום היוצא מבית האסורים ואחת משום שנסע במטוס או דילמא יכול לפטור את שניהם בברכת אחת.

הנה בשו"ת משפטי צדק (סימן י) נשאל כיוצא בזה במי שנחבש בבית האסורים שני פעמים ועכשיו שוחרר לגמרי, האם די לו בברכת הגומל פעם אחת או שצריך לברך ברכת הגומל פעמיים?, וכתב שצריך לברך שני פעמים. והביא ראיה: מהא דקימ"ל במרן השולחן ערוך (או"ח סימן ז' ס"ק ג) מי שהטיל מים והסיח דעתו מלהטיל מים ואח"כ נמלך והטיל מים פעם אחרת צריך לברך ב' פעמים אשר יצר חזינן דברכה אחת אינו עולה לו לכאן ולכאן הי"נ נימה דאין ברכת הגומל אחת עולה לו לכאן ולכאן.

אבל בשו"ת פרי הארץ (סימן ז) מובא בבאר היטב (או"ח סימן רי"ט ס"ק א) כתב: מי שנתחייב לברך על שבא ממדבר וירד לים הגדול וחלה בספינה וחבשהו שם ובצאתו מהספינה ניצול מבית האסורים ונתרפא מחליו אין צריך לברך די ברכות רק ברכה אחת לארבעתן

"ויצא יעקב מבאר שבע וגו' ויפגע במקום" (כ"ח י).

איתא בגמרא במסכת ברכות (דף כו ע"ב) יעקב תקן תפלת ערבית שנאמר ויפגע במקום וילן שם ואין פגיעה אלא לשון תפלה.

והקשה הבית יוסף אורח חיים (סימן רל"ז): מדוע דווקא בתפילת ערבית, תיקנו לומר והוא רחום ולא בשאר תפילות, וכך הקשו עוד בספר הפרד"ס לרש"י (עמוד יד) וכן בספר שבולי הלקט (ענין תפילה סימן מ"ט), וכן הכל בו (סימן כח).

בשיבולי הלקט (ענין תפילה סימן מ"ט בשם רבינו אליעזר הגדול זצ"ל) וכן בספר הפרד"ס לרש"י (עמוד יד) תרצו: משום דאמרינן במדרש תנחומא פנחס (אות י"ג) לעולם לא לן אדם בירושלים ובידו עוון, שתמיד הבוקר מכפר עוונות הלילה, ותמיד הערב מכפר עוונות היום, ולכך תקנו ערבית ושחרית לחלות פני המקום שיכפר עוונותינו יומם ולילה שחרית אנו אומרים אותו בסדרי קדושה, ותקנוהו נמי בפסוקי דזמרה בשביל ליל שבת שאין אנו אומרים אותו לפי שאין

"ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באחותה"

והקשה המדרש רבה איך יכול להיות שרחל אמנו הייתה לה כזה מידה מגונה של קנאה. ומתרץ המדרש: מלמד שקנתה במעשיה הטובים, אמרה אילולי שהיא צדקת הייתה יולדת. וכן מבואר בגמרא במסכת בבא בתרא (דף כא) קנאת סופרים תרבה חכמה חזינן דבמעשים טובים מותר לקנא.

יש לחקור: האם אב מקנא לבנו או דילמא אב אינו מקנא בבנו.

הנה נאמר בגמרא במסכת סנהדרין (דף ק"ה ע"ב) אמר ליה רבא לרבה בר מרי כתיב (מלכים א' א) "ויטב אלוהים את שם שלמה משמך ויגדל את כסאו מכיסאך" אורח ארעא למימרה ליה למלכא הכי, וכתב רש"י: וכי דרך ארץ כן שיאמרו וייטב אלוהים שם שלמה משמך, והא חלשה דעתה דאמרי ליה שיהא גדול מאביו אמר ליה

אברהם ויקח אשה ושמה קטורה" וברש"י נתקנא ביצחק, אם כן רואים שאב כן מקנא בבנו. ומתוך הגר"ח קנייבסקי שליט"א: שרק בתורה ובחכמה אינו מתקנא, אבל בשאר דברים מתקנא. ונראה להעיר, דהרי בגמרא במסכת סנהדרין איתא להדיה דרבא לא סבירה ליה דאין אדם מתקנא בבנו, ולכן אמר שפיר דאברהם נתקנא

האם אדם מקנא בתלמידו?

בבנו יצחק אם כן אין כאן קושיא. ובספר אוצר יד החיים (סימן רכ"ז) מסתפק האם אין אדם מתקנא בבנו נאמר נמי על בן בנו או דילמא רק על בנו אבל בן בנו כן מקנא ע"ש שהביא ראייה מהמדרש שביוצאי חלציו אדם יכול לקנא.

קטן אין מתקנאים משמע להדיה דתלמיד גדול מקנאים. ומתוך המהרש"א: הא דאמרינן אין אדם מתקנא בתלמידו כלל היינו דווקא בתלמיד שלו כמו משה ביהושע דמיתתי התם, אבל הכא קאמרי בתלמיד אחר מתקנא האדם, ואמר בתלמיד קטן של אחר אין לקנאות, דומיה דגוי קטן ונחש קטן.

איך נכנס יעקב לביתו של לבן הרי אסור להיכנס לבית שיש שם עבודה זרה?

ולגמלי ופינה את ביתו מטינופת עבודה זרה כי היה ירא פן לא יכנס אליעזר לבית עבודה זרה והוא פחד ורעד להביאו אל ביתו כי כבר ראה נזם וצמידים על ידי אחותו ואחר כך נאמר ויבוא האיש הביתה ופירוש הביתה הוא מקום הפנימי שבבית חדר לפני מחדר, ותיכף וייתן תבן ומספוא לגמלים ואחר כך וישם לפניו לאכול לקחו כדרך בעל הבית הרוצה מאוד מאוד באורחים הבאים לקראתו, וכאן אצל יעקב לפי שלא מצא אצלו כלום לא עשה מכל אלה אף דבר אחד ולא פינה הבית מקודם מטינופת עבודה זרה ושאר דבר הכנת הבית כי אם ויביאהו אל ביתו המיוחד לו מאז והוא המלא גילולים וטינופת עבודה זרה בכדי שאפשר לא ירצה יעקב לכנס לתוך בית כזה ויפטר ממנו, גם לא לקחו לבית הפנימי כי אם אל ביתו מבחוץ סמוך לבית ולא שם לפניו לאכול כלל רק שהביאהו אל ביתו ולא חפץ לתת לו פת לחם לאכול, ובפרט ליגיע דרך. גם לא שאל אותו כלל, ולא דיבר עמו מאיזה סיבה בא הנה ומה רצונו כי אם יעקב התחיל ויספר ללבן את כל הדברים וגו' כדרך כל אלו שאין רצונם באורח הבא לביתם, הולך בביתו כאלם סר וזעף ואינו מדבר עם האורח כלל שום דיבור ואינו שואלו מי הוא ומאין בא ואנה ילך עד שמוכרח האורח להתחיל לדבר אליו ולספר לו כל ענינו, וכל זה כי מעולם לא עשה לשם שמים אלא רק חמדת הממון היה והכניס בשמחה עבד אבי אביו לפי שהיה טעון, ואותו הכניס בצרות עין ובמר נפש לפי שמצאהו ריקם.

כשלא משלמים למורה משכורת בזמן האם מותר לו לאחר לשיעור? הוכח מפרשת השבוע!

ועיין בתוספות במסכת בבא בתרא (דף כ"א) דאף למ"ד דשיבושתה ממילא נפקא, נחשב פסידה דלא הדר משום שנמצא שהתבטלו באותה שעה. רואים כמה יש להקפיד על בטול זמן דתינוקות. ולכן ודאי כל מורה, בין תורה שבכתב בין תורה שבע"פ, מחוייב שלא לבטל אפילו משהו ממה שאין צריך לתינוקות בשעות שקבעו ללמוד עמהם. וירא שמים צריך לחוש לנפשו שלא יעשה מלאכת ה' רמיה ח"ו, וצריך לזהר שלא להתאחר כלום אם לא באונס גמור באופן שרמנא פטריה. וטענת שאין משלמים בזמן, אינה טענה אף לפועלים, דמאחר שעל כל פנים נשאר לעבוד צריך לעבוד באמונה, והוא יתבע שכרו, וראיה קצת מיעקב אבינו שממנו לומדים הלכות שמירה בסוף פרק הפועלים.

הנה בגמרא שהבאנו בשאלה הקודמת איתא להדיה דאין אדם מתקנא בתלמודו.

והקשה המהרש"א במסכת פסחים (דף קי"ג ע"א): מהא דאמרינן בגמרא במסכת פסחים (דף קי"ג ע"א) תנו רבנן שלשה אין מתקנאים בהן, ואלו הן נכרי קטן, ונחש קטן, ותלמיד קטן, חזינן דרק לתלמיד

"ויהי כשמוע לבן את שמע יעקב בן אחותו וירץ לקראתו ויחבק לו וינשק לו ויביאו אל ביתו" (כט יג)

יש להקשות: איך יכול להיות שיעקב נכנס לביתו של לבן לפני שהוציא את עבודה זרה, הרי לפני שאליעזר נכנס לביתו כתוב בתורה שלבן אמר לו אנכי פניתי את הבית ופירש רש"י מעבודה זרה, אם כן מדוע כאן לא אמר לו לבן כן, ואיך יעקב נכנס?

ובמושג זקנים לבעלי התוספות מתוך: מפני שרצה לבדוק ברחל ולאה אם הם עובדים אותם ומה מעשיהם, ולכן יעקב התחכם לבדוק מהר ולפרוש ממנו, כדכתיב וישב עמו חודש ימים ולא יותר שבזמן מועט הזה ראה והבין כל צרכו.

בספר חסידים (סימן אלף קנ"ז) מתוך: שאין להיכנס בבית עבודה זרה שנאמר גבי אליעזר "ואנכי פניתי הבית" ומה שהיה יעקב בבית לבן לא היה נכנס באוהלו. והגרא"ל שטיימן זצ"ל בספרו אילת השחר תמה על זה: שהרי כתוב בפסוק שיעקב אמר ללבן " זה עשרים שנה בביתך".

ובבאר מים חיים מבאר: שהתורה מורה באצבע על גנות לבן הארמי הרשע ברשתו, כי נצא ונראה איך הכניס לעבד אברהם, ואיך הכניס ליעקב אבינו בחיר האבות, כי הנה לאליעזר מיד כשראה אותו אמר אליו בראשית כ"ד ל"א בוא ברוך ה' למה תעמוד בחוף ואנכי פניתי הבית ומקום לגמלים, הרי שהכין עצמו בהכנת דירה לו ולאנשיו

"אתן ידעתן כי בכל אחי עבדתי את אביכן" (לא ו)

כתב הרמב"ם בהלכות שכירות (פ"ג הי"ב): שהפועל חייב לעבוד בכל כוחו שהרי יעקב הצדיק אמר כי בכל כחי עבדתי את אביכן לפיכך נטל שכר על זאת אף בעולם הזה שנאמר "וייפרץ האיש מאד מאד".

ובשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א ס"י קלח) דן בטענה של מלמדים שלא משלמים להם את שכרם בזמן, שגם הם לא יקפידו על שמירת הזמנים. וכתב: שפשוט שטענה זו וכיוצא בה אינו כלום, דהא בעצם השכירות של המלמד אינה בעד פעולת הלימודים ככל פועל, אלא רק שכר בטלה, וברור שאף אם מנהלי הישיבה ששכרוהו ימחלו לו וירשוהו לבטל אינו רשאי, ויש להחשיבו בכלל מתרשל בלימודו.